

นิพนธ์ต้นฉบับ

ระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นมิตร: กรณีศึกษา คามิลเลียน โฮเซียมัล เซ็นเตอร์ ในเขตชุมชนอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล จันทบุรี

ธีรยุทธ นัมคณิศรณ, นักศึกษาปริญญาโทบัณฑิต (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Received: April 22, 2021 Revised: July 13, 2021 Accepted: October 1, 2021

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การแสวงหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการจัดระบบบริหารจัดการสาธารณะในรูปแบบใหม่ที่มีใช้แต่เพียงความรับผิดชอบของภาครัฐฝ่ายเดียว ทางเลือกหนึ่งก็คือการทำงานของคนคามิลเลียนที่เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ในกรณีของจังหวัดจันทบุรี คนคามิลเลียนได้ทำงานเกี่ยวกับบ้านพักผู้สูงอายุมาเป็นเวลานาน ภายใต้การสนับสนุนของชุมชนวัดโรมันคาทอลิก ดังนั้น เพื่อพัฒนาให้งานบ้านพักผู้สูงอายุของของภาคเอกชน ดังกล่าวมีบทบาทกว้างขวางมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการดำเนินงานมีปัจจัยอะไรที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุของคนคามิลเลียน และในการจะขยายงานดังกล่าวให้กว้างขวางในสังคมไทยขึ้นควรพัฒนาตัวแบบระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนอย่างไร

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุของคนคามิลเลียน โฮเซียมัล เซ็นเตอร์ จันทบุรี รวมถึงเพื่อนำเสนอตัวแบบระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในบริบทวัฒนธรรมไทย

วิธีการศึกษา: ใช้ศึกษาแนวสหวิทยาการแบบข้ามพหุสาขาโดยใช้กระบวนการวิจัยในเชิงผสมผสานแบบรับลูกต่อกันโดยศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพตามลำดับเวลา โดยเทคนิคในการทำวิจัยที่สำคัญได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสังเกตการณ์ การถอดบทเรียน และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหารของคนคามิลเลียน 2 คน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 10 คนและสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โฮเซียมัล เซ็นเตอร์ จันทบุรี 37 คน เครื่องวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา: พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โฮเซียมัล เซ็นเตอร์ ได้แก่ บริบทของชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ได้แก่ ชุมชนทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล หรือ วัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยเชิงซ้อนที่มีใช้มิติของพื้นที่ทางกายภาพแต่เป็นมิติความสัมพันธ์ทางศาสนา ทูทางวัฒนธรรม ทูทางสังคม อภิการบริหารจัดการ ระบบการให้บริการ และรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม นอกจากนี้ข้อเสนอตัวแบบระบบบริหารจัดการดังกล่าวที่ควรประยุกต์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยควรพิจารณาจากปัจจัยที่สำคัญคือ บริบทชุมชนไทยที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ทูทางสังคมในสังคมไทย อภิการบริหารจัดการแบบพหุกรรม ระบบการให้บริการที่มีมาตรฐาน และรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม และพบว่ารูปแบบที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการที่ดีควรเป็นรูปแบบของการประกอบการเพื่อสังคม

สรุป: ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานตามระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุดังกล่าวได้แก่ บริบทของชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ทูทางวัฒนธรรม ทูทางสังคม อภิการบริหารจัดการ ระบบการให้บริการ และรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายก็คือ คนคามิลเลียนควรประยุกต์แนวคิดของพหุกรรมมาใช้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย กระทรวงการพัฒนาเพื่อสังคมควรศึกษาแนวทางในการรองรับค่าใช้จ่ายในการอยู่บ้านพักผู้สูงอายุในอนาคต กลุ่มประกอบการเพื่อสังคมควรมีการรวมตัวกันเพื่อเป็นกลไกในการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, ระบบบริหารจัดการ, การดำรงชีพอย่างยั่งยืน, ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

ORIGINAL ARTICLE

**Housing Governance for Sustainable Livelihood of the Elderly in an Age – Friendly Community:
A Case Study of Camillian Social Centre in the Cathedral of the Immaculate Conception
Community, Chanthaburi****Teerayuth Namkanisorn, Ph.D. (Interdisciplinary for Sustainable Development)**

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

ABSTRACT

BACKGROUND: As Thailand becomes an aging society, the search for suitable housing for the elderly requires a new public management system that is not only the responsibility of the government. One option is provided by the work of the Camillians, a non-profit organization. In the case of Chanthaburi Province, Thailand, the Camillians have been operating elderly nursing homes for a long time under the support of the Roman Catholic Church community. Therefore, with the aim of developing the work of the elderly nursing homes of the said private sector to broaden its roles, the researcher studied the factors affecting the management system of the Camillians' elderly nursing homes. However, in order to expand such work more widely in Thai society, how should the model of the housing management system in the elderly friendly community be developed for sustainable living?

OBJECTIVES: The objectives of this study were to study the performance of a service system and factors affecting the housing governance for the elderly at the Camillian Social Center, Chanthaburi and to propose a model for the housing governance for the sustainable livelihood of the elderly in an age-friendly community in the context of Thai culture.

METHODS: Research methodology was used to study transdisciplinary approaches across disciplines by using a cross-disciplinary integrated research process based on quantitative and qualitative studies in chronological order. The key research techniques were document research, observation, lessons learned, and in-depth interviews with two Camillian executives, 10 operational staffs, and 37 aged residents of the aforementioned center.

RESULTS: It was found that the factors affecting the

management system of the Camillian Social Center were the community contexts that were friendly to the living of the elderly, including the religious community of the Cathedral of the Immaculate Conception or Roman Catholic Church, Chanthaburi. This was found to be a complex factor that was not a physical space dimension, but a religious relationship dimension, cultural capital, social capital, metagovernance service system, and social entrepreneurship model. In addition, the proposed management system model that should be applied in accordance with Thai culture should be considered from important factors, including the Thai community context that would be friendly to the livelihood of the elderly's social capital in Thai society, Buddhist-style metagovernance, standard service system, and social entrepreneurship model. Moreover, it was found that the appropriate form for good management should be one of social entrepreneurship.

CONCLUSIONS: The important factors affecting the implementation of the nursing home management system were as follows: The community context should be friendly to the livelihood of the elderly, have cultural capital, social capital, metagovernance, service system, and a social entrepreneurship model. Moreover, the policy recommendations were the Camillians should apply the concept of Buddhist-style metagovernance in accordance with Thai culture. The Ministry of Social Development should also study the guidelines to support the expenses of the elderly to reside in a nursing home in the future. Likewise, social enterprise groups should come together as a cooperative mechanism.

KEYWORDS: elderly, governance, sustainable livelihood, housing for the elderly

บทนำ

ประเทศไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (ageing society) ผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2548 และเป็นร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2557 ดังนั้นอาจคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2564 โดยมีจำนวนผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 20 และจะเป็น “สังคมสูงวัยสูงสุดยอด” (super aged society) ในปี พ.ศ. 2578 อาจจะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มเป็นร้อยละ 28 ของจำนวนประชากรทั้งหมด¹

ถ้าจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่จำเป็นที่ขาดเสียมิได้ คือ อาหาร ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ดังนั้นในการสร้างหลักประกันสำหรับชีวิตของผู้สูงอายุนั้นการเตรียมการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นหลักประกันพื้นฐานหนึ่งในการสร้างรูปแบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ

มีงานวิจัยพบว่าการจัดการที่อยู่อาศัยของภาครัฐพบว่า มีปัญหาหลายอย่าง เช่น สถานที่อยู่ไกลจากโรงพยาบาล² เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมีความเครียด³ สถานที่พักอาศัยของผู้สูงอายุไม่ปลอดภัย⁴ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวจะพบว่า การจัดการที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุโดยภาครัฐ นอกเหนือจากการดูแลของครอบครัวยังมีปัญหาอย่างมาก ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการจัดการที่อยู่อาศัยโดยภาครัฐนั้นเป็นการใช้การบริหารจัดการในรูปแบบเก่าภายใต้แนวคิดการปกครอง (government) ซึ่งในปัจจุบันได้มีการยอมรับในทางวิชาการว่าการบริหารโดยรัฐประสบความสำเร็จล้มเหลว (state failure) ดังนั้น ในการจัดหาที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุปัจจุบันจึงมีแนวคิดใหม่ที่ว่าควรให้ความสำคัญกับระบบบริหารจัดการ (governance) ที่เน้นการทำงานในแนวราบมีใช้กระบวนการกำหนดจากบนลงล่าง นอกจากนี้ การบริหารจัดการยังให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันของหลายๆ ภาคทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มิใช่ให้รัฐผูกขาดการทำงานสาธารณะแต่เพียงผู้เดียว แต่อย่างไรก็ดีภาคเอกชนแม้จะหาที่อยู่อาศัยที่มีความสะดวกสบายและปลอดภัย แต่มีปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้บริการได้เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง

ในการจัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนิน

การโดยองค์กรพัฒนาเอกชนทางศาสนาได้ดำเนินการด้านนี้มาเป็นเวลานานได้แก่ มูลนิธิคณะนักบวชคาทอลิกแห่งประเทศไทย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “คณะคามิลเลียน” ถือว่าเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (non - profit organization) ที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปของมูลนิธิเพื่อดำเนินการด้านสาธารณกุศล เมื่อวันที่ 9 เดือนมกราคม พ.ศ. 2516 มูลนิธิได้จัดบ้านพักผู้สูงอายุเครือคามิลเลียน (Camillian social care department) ในประเทศไทย 5 แห่ง ได้แก่ อำเภอสามพราน - นครปฐม พัฒนาการ - กรุงเทพมหานคร จังหวัดจันทบุรี อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา⁵ ซึ่งในบรรดาบ้านพักผู้สูงอายุเครือคามิลเลียนทั้ง 5 แห่ง บ้านผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี ถือได้ว่าเป็นโครงการการจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในแง่ที่เป็นการดำเนินงานการประกอบการเพื่อสังคม มีการบริหารแบบธุรกิจ โดยนำกำไรไปใช้ประโยชน์เพื่อสังคม และได้กลายมาเป็นต้นแบบบริหารจัดการบ้านผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียนในปัจจุบัน บ้านพักผู้สูงอายุแห่งนี้ยังได้ดำเนินการอยู่ภายใต้บริบทของชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุโดยตรงคือ ชุมชนอาสาสมัครวัดพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นิรมล จันทบุรี หรือที่เรียกกันว่าชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี

การที่ชุมชนวัดโรมันคาทอลิก ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนเป็นมิตรกับผู้สูงอายุเนื่องจากในชุมชนมีปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นเบื้องต้น คือ การมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และมีคำสอนที่สนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุตามสังคายนาวาติกันครั้งที่ 2 เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ในการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยนั้น การแสวงหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการจัดระบบบริหารจัดการสาธารณะในรูปแบบใหม่ที่มีใช้แต่เพียงความรับผิดชอบของภาครัฐหรือภาคธุรกิจแต่เพียงฝ่ายเดียว ทางเลือกหนึ่งก็คือ การทำงานในรูปแบบภาคประชาสังคมของคณะคามิลเลียน เกี่ยวกับบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียนที่ดำเนินงานมาเป็นเวลานานภายใต้การสนับสนุนของชุมชนวัดโรมันคาทอลิก ดังนั้น เพื่อพัฒนาให้งานบ้านพักผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียนได้ขยายตัวแบบนำไปใช้ได้กว้าง

ขวางมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการดำเนินงาน มีปัจจัยอะไรที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียน และในการจะขยายงานดังกล่าวให้กว้างขวางในสังคมไทยขึ้นควรพัฒนาตัวแบบระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนอย่างไร

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดระบบบริหารจัดการสาธารณะ (public governance) แนวคิดการจัดอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้สูงอายุ (property management for elderly) แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ (social welfare for elderly) ในสังคมไทย แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (age - friendly community) แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม (social enterprise) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (mixed method) โดยใช้การวิจัยผสมผสานแบบรับลูกต่อกัน (sequential mixed designs) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามลำดับเวลา

เทคนิคในการทำวิจัยที่ผู้วิจัยใช้กระบวนการแสวงหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้ การวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรีที่สามารถช่วยเหลือตัวเองและตอบสอบถามเองได้ จำนวน 37 คน โดยสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุในฐานะผู้รับบริการของศูนย์คามิลเลียน การตรวจสอบแบบสอบถาม มีการสอบ 2 อย่างคือ การตรวจสอบความตรง (validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งแบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ 4 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนงานผู้สูงอายุ 1 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยง (reliability) โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 คน และได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.74 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มผู้บริหารของคณะคามิลเลียน 2 คน

และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้สูงอายุมากกว่าหนึ่งปีจำนวน 10 คน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยเข้าไปร่วมในกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเข้าไปมีส่วนในการเรียนรู้ระดับต่างๆ เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมประชุม การตั้งประเด็นคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วย โดยไม่ได้พิกค้ำคืนร่วมกับผู้สูงอายุ ซึ่งงานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จังหวัดจันทบุรี/เขตสุขภาพที่ 6 โรงพยาบาลพระปกเกล้า เอกสารรับรองเลขที่ CITREC 021/64 วันที่ 18 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2564

ผลการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุคณะคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี ได้แก่

1. บริบทชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการของบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี ได้แก่ชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ซึ่งก็คือชุมชนทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล หรือเรียกสั้นๆ ว่า วัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี อย่างไรก็ตามปัจจัยของชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรีพบว่า เป็นปัจจัยเชิงซ้อนที่มีมิติของพื้นที่ทางกายภาพ แต่เป็นมิติความสัมพันธ์ทางศาสนาที่เชื่อมโยงระหว่างพระศาสนจักรคาทอลิกสากลที่มีศูนย์กลางที่วาติกัน กับพระศาสนจักรคาทอลิกไทยซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็นสังฆมณฑลต่างๆ โดยมีการเชื่อมโยงภายใต้สภาพระมุขปาหนหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย และการบริหารวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี

2. ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ทุนทางสังคมที่จะนำมาวิเคราะห์ระบบบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี เป็นเรื่องของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความเป็นชุมชนเดียวกันของคณะคามิลเลียน และความไว้วางใจของสมาชิกในคณะคามิลเลียน ทุนทางสังคมของคณะคามิลเลียนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในเขต

ชุมชนอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล จันทบุรี เนื่องจากความเป็นชุมชนเดียวกันและความไว้นื้อเชื่อใจ ที่มีต่อกันของสมาชิกในคณะคามิลเลียนนั้นมีผลในการก่อรูปแบบบริหารจัดการของบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี โดยก่อให้เกิดการสร้างบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี ได้สำเร็จจากที่ดินที่ได้รับมอบจากสังฆมณฑลจันทบุรี

3. ปัจจัยทางด้านทุนวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรมของคณะคามิลเลียนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการก่อรูปแบบบริหารจัดการผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในเขตชุมชนอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล จันทบุรี เนื่องจากทุนวัฒนธรรมส่วนที่เป็นฮาปีตุส หรือส่วนที่เป็นอุปนิสัยของสมาชิกของคามิลเลียนเป็นจิตตารมณ์ตามแบบนักบุญคามิลโลที่ดำรงอยู่ถึง 400 ปี จิตตารมณ์ดังกล่าวเป็นพลังก่อรูปแบบการบริหารจัดการที่มุ่งช่วยเหลือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้ป่วยให้ได้รับการดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ นอกจากนี้ทุนวัฒนธรรมในรูปแบบความเป็นสถาบันก็ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีอัตลักษณ์แบบคามิลเลียนคือ โลกทัศน์และอุดมการณ์ ที่มีการมองผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ และการสร้างวิสัยทัศน์สังคมที่พึงปรารถนาสำหรับผู้สูงอายุอีกด้วย

4. ปัจจัยด้านอภีการบริหารจัดการ อภีการบริหารจัดการในที่นี้หมายถึง ฐานคิดหรือแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังที่กำกับการบริหารจัดการของคณะคามิลเลียน ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการคือ แนวคิดการพัฒนาคนตามแบบคาทอลิก และการใช้หลักเมตตาจิตในการบริหารจัดการ การทำงานพัฒนาแบบคาทอลิกมีแนวคิดที่เรียกว่า การพัฒนาคนทั้งครบ (total human development) โลกทัศน์การพัฒนาคนทั้งครบมีผลให้เกิด ระบบบริหารจัดการที่เน้นการบริหารแบบองค์รวมของคณะคามิลเลียน

โดยคำนึงถึงมิติด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ ส่วนการใช้หลักเมตตาจิตในการบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุ เราจะพบว่าบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี ถึงแม้จะมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เราเรียกว่าการประกอบการเพื่อสังคมซึ่งหมายถึง การดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ เพื่อนำผลกำไรมาทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมในกรณีผู้สูงอายุก็ตาม แต่ในการดำเนินงานนั้นคณะคามิลเลียน ดำเนินธุรกิจผู้สูงอายุภายใต้การกำกับของหลักเมตตาจิตเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งในทางธุรกิจนั้นผู้สูงอายุก็เป้าหมายที่ต้องจ่ายค่าบริการในการอยู่อาศัยเบื้องต้น 13,000 บาทต่อเดือน แต่ในสถานการณ์การดำเนินงานที่เป็นจริงนั้นจะพบว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มผู้รับบริการเป้าหมายหลายคนไม่สามารถจ่ายค่าบริการดังกล่าวได้ตลอดก็จะพบว่าทางศูนย์คามิลเลียน ก็จะมีการอนุโลมค่าบริการในรูปแบบต่างๆ เช่น จ่ายค่าบริการครั้งเดียว หรือปรับเป็นรูปแบบการสงเคราะห์ให้ฟรี เป็นต้น⁶

5. ปัจจัยด้านระบบการให้บริการ ระบบการให้บริการของบ้านพักผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี ที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการผู้สูงอายุดังกล่าวในที่นี้หมายถึง ระบบที่เป็นเหตุปัจจัยที่นำไปสู่ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในฐานะผู้รับบริการของศูนย์คามิลเลียน เนื่องจากการประเมินระบบบริการใดๆ นั้นจะต้องประเมินจากความรู้สึกพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นสำคัญ ผลการศึกษาผู้สูงอายุทุกรายที่ช่วยเหลือตัวเองได้ และไม่มีภาวะสมองเสื่อมหรือความจำเสื่อมที่อาศัยในบ้านพักผู้สูงอายุคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี จำนวน 37 คน ซึ่งเป็นชาย 7 คน หญิง 30 คน พบว่าระดับความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการให้บริการของศูนย์คามิลเลียน (ตาราง 1)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากรจำแนกตามระดับความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการให้บริการของศูนย์คามิลเลียน (n = 37)

กิจกรรมที่ให้บริการ	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. การทำความสะอาดเสื้อผ้า	4.57	0.60	พอใจมาก	1
2. งานวันสำคัญทางพุทธศาสนา	4.24	1.28	พอใจมาก	2
3. การจัดงานฉลองนักบุญคามิลโลประจำปี	4.19	1.29	พอใจค่อนข้างมาก	3
4. การจัดงานวันคริสต์มาส	4.19	1.31	พอใจค่อนข้างมาก	3
5. การจัดงานวันลอยกระทง	4.14	1.25	พอใจค่อนข้างมาก	5
6. การจัดงานวันพ้อ	4.13	1.15	พอใจค่อนข้างมาก	6
7. การทำกิจกรรมรวมหมู่	4.05	1.43	พอใจค่อนข้างมาก	7
8. การจัดการป้องกันการรักษาไม่	3.86	1.67	พอใจค่อนข้างมาก	8
9. การจัดงานวันสงกรานต์	3.76	1.80	พอใจค่อนข้างมาก	9
10. การทำกายภาพบำบัด	3.70	1.71	พอใจค่อนข้างมาก	10
11. การจัดงานวันแม่	3.65	1.65	พอใจค่อนข้างมาก	11
12. การออกกำลังกายตอนเช้า	3.62	1.88	พอใจค่อนข้างมาก	12
13. การเช็ดตัวอาบน้ำผู้สูงอายุ	3.54	1.88	พอใจค่อนข้างมาก	13
14. การเสริมคุณค่าทางโภชนาการของอาหาร	3.51	1.12	พอใจค่อนข้างมาก	14
15. การทำกิจกรรมดนตรีบำบัด	3.46	1.45	พอใจค่อนข้างมาก	15
16. การจัดอาหารที่ถูกปาก	3.32	1.10	พอใจปานกลาง	16
รวม	3.87	1.41	พอใจค่อนข้างมาก	-

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์คามิลเลียน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของการให้บริการในศูนย์อยู่ในระดับค่อนข้างมากในภาพรวม ($\mu = 3.87$) โดยมีกิจกรรมที่มีความพึงพอใจสูงใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ การทำความสะอาดเสื้อผ้า งานวันสำคัญทางพุทธศาสนา การจัดงานวันคริสต์มาส และการจัดงานฉลองวัดนักบุญคามิลโลประจำปี และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นแล้ว เราสามารถแบ่งความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม ดังกล่าว ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กิจกรรมที่ได้รับความพอใจมาก กิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจค่อนข้างมาก และกิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจปานกลาง ดังนี้ กิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจมาก ได้แก่ การทำความสะอาดเสื้อผ้า งานวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจค่อนข้างมาก ได้แก่ การจัดงานฉลองวัดนักบุญคามิลโลประจำปี การจัดงานวันคริสต์มาส การจัดงานวันลอยกระทง เป็นต้น และกิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจปานกลาง ได้แก่ รสชาติอาหาร คุณภาพอาหาร

ดังนั้นความพึงพอใจในที่นี้จึงเป็นความรู้สึก (feeling) ซึ่งเป็นปฏิกริยาที่มีต่องานบริการ (service job) เกี่ยวกับผู้สูงอายุเช่น การทำความสะอาดเสื้อผ้า การจัดอาหาร การทำกายภาพบำบัด เป็นต้น ส่วนเหตุปัจจัยที่

มีผลต่อความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของผู้สูงอายุ นั้นก็จะเป็นระบบการให้บริการ (service system) ที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อหวังให้เกิดความพึงพอใจของผู้สูงอายุ⁴ โดยในที่นี้จะแบ่งระบบการให้บริการออกเป็น⁵ ระบบย่อย คือ ระบบความรวดเร็วในการให้บริการ ระบบความเป็นธรรมในการให้บริการ ระบบความต่อเนื่องในการให้บริการ ระบบความพอเพียงของการจัดทรัพยากร บริการ และระบบความก้าวหน้าในการให้บริการ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านระบบความรวดเร็วในการให้บริการ มีผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ เนื่องจาก การจัดระบบของคามิลเลียนเน้นความรวดเร็วในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ กรณีที่ผู้สูงอายุประสบปัญหาความเจ็บป่วยอย่างกระทันหันจะมีผู้ดูแลทันท่วงทีหลังมีการกดกริ่งทุกครั้ง ดังคำกล่าวของผู้สูงอายุท่านหนึ่งที่ว่า “กดปุ๊บมาปั๊บ” ระบบความเป็นธรรมในการให้บริการ มีผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น ทางศูนย์คามิลเลียน ได้จัดให้มีการทำความสะอาดห้องตามลำดับก่อนหลัง อีกทั้งทางศูนย์ยังจัดให้มีการทำกายภาพบำบัดตามลำดับก่อนหลัง ผู้สูงอายุได้รับรู้ว่า “มาคอยกันแบบนี้ทุกวัน ไครมาก่อนก็ได้ทำกายภาพก่อน” ระบบความต่อเนื่องในการให้บริการมีผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ

ในฐานะของผู้รับบริการเนื่องจากการจัดระบบของ คามิลเลียนเน้นความต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการสวดมนต์ หรือภาวนาเป็นประจำทุกวัน และยังจัดให้มีการออกกำลังกาย ที่เหมาะสมอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ ปัจจุบันด้านระบบความพอใจเพียงของทรัพยากรในการให้ บริการ มีผลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุในฐานะของ ผู้รับบริการ ดังตัวอย่างเช่น ทางศูนย์คามิลเลียน ได้จัดให้ มีพัฒนาในห้องพักพร้อมให้บริการตลอดเวลา และยัง พบว่า ทางศูนย์ได้จัดให้มีอาหารเพียงพอให้ทานจนอิ่มใน ทุกมื้อ และปัจจัยท้ายสุดในเรื่องระบบการสร้างความ ก้าวหน้าในการให้บริการ พบว่ามีผลต่อความพึงพอใจ ของผู้สูงอายุ ดังตัวอย่างเช่น ทางศูนย์คามิลเลียน ได้จัด พัฒนากิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุด้วยกัน และยังได้จัดให้มีกิจกรรมศิลปะบำบัด เสริมอีกด้วย

6. ปัจจัยด้านรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม รูปแบบการประกอบการเพื่อสังคมที่มีผลต่อระบบบริหาร จัดการผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในเขตชุมชน อาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นิรมล จันทบุรี พบว่า เป็นรูปแบบที่เรียกว่า การให้บริการในเชิงบูรณาการแก่ กลุ่มเป้าหมายโดยตรง การให้บริการในเชิงบูรณาการแก่ กลุ่มเป้าหมายโดยตรงมีลักษณะพื้นฐานของการทำงาน โดยมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการว่าไม่ได้ เป็นผู้สูงอายุที่มารับบริการสงเคราะห์ฟรีแต่เป็นผู้สูงอายุ ที่มีความสามารถที่จะจ่ายค่าบริการขั้นพื้นฐานได้โดยไม่ จำเป็นต้องมีฐานะการเงินที่ดีมาก นอกจากนี้คณะ คามิลเลียน ยังมีการบูรณาการกิจกรรมหลักเข้ากับ กิจกรรมที่ทำกำไรได้ด้วย โดยพบว่าสมาชิกคามิลเลียน สามารถดำเนินการควบคู่กันไปใน การดูแลผู้สูงอายุตาม จิตตารมณ์ของคณะในขณะเดียวกันสามารถบริหารจัดการ ให้มีและทำกำไรที่เกิดขึ้นได้ด้วยเพื่อช่วยเหลือ กิจกรรมของคามิลเลียนที่อื่นนอกเหนือจากการทำบ้านพัก สูงอายุ

ส่วนข้อค้นพบเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการผู้สูง อายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่ประยุกต์ให้สอดคล้อง กับวัฒนธรรมไทยนั้นควรคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการด้วยกันคือ (รูปที่ 1)

ประการที่ 1 บริบทชุมชนไทยที่เป็นมิตรต่อการ

ดำรงชีพของผู้สูงอายุ ในกรณีของคณะคามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ จันทบุรี จะพบว่า บริบทที่เป็นมิตรต่อ การดำรงชีพของผู้สูงอายุเป็นชุมชนทางศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกที่มีความสัมพันธ์เชิงซ้อนตั้งแต่ระดับ รัฐชาติกัน ระดับประเทศจนถึงชุมชนวัดทางกายภาพ ดังนั้นเมื่อนำมาประยุกต์กับสังคมไทยจะต้องคำนึงถึง รากฐานทางวัฒนธรรมไทยแทนที่ชุมชนทางศาสนาคริสต์ บริบทชุมชนไทยตั้งอยู่บนวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานอยู่บน คำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงชีพของ ผู้สูงอายุเนื่องจากพระพุทธศาสนามีคำสอนที่ถือว่า ผู้สูงอายุควรได้รับความเคารพนับถือ เช่น คำสอนเรื่อง ทิศทั้งหกโดยคำสอนดังกล่าวเป็นพื้นฐานของสังคมไทย ที่นำมาสู่ค่านิยมเกี่ยวกับการกตัญญูรู้คุณผู้สูงอายุ

ประการที่ 2 ในทางสังคมในสังคมไทย ทูตทาง สังคมที่เหมาะสมต่อการประกอบการเพื่อสังคมเกี่ยวกับการ ดูแลผู้สูงอายุมีอาจนำรูปแบบทุนทางสังคมของศูนย์ คามิลเลียนมาใช้ได้โดยตรง เนื่องจากเป็นทุนที่สร้างขึ้น จากเครือข่ายของคณะคามิลเลียนภายใต้บริบทของ พระศาสนจักรคาทอลิกซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่ไม่มี ใครเหมือน (unique) ดังนั้นจึงควรพัฒนาทุนทางสังคมใน การทำงานประกอบการเพื่อสังคมของผู้สูงอายุในรูปแบบ ใหม่ที่อาศัยเครือข่ายระหว่างภาคส่วนในสังคมไทยทั้ง ภาคประชาสังคม ภาครัฐและภาคธุรกิจของเอกชน ตัวอย่างเช่น สภาอากาศไทยในฐานะภาคประชาสังคม โรงพยาบาลรามาริบัติในฐานะภาครัฐ และวิลลามีสูซ เรสซิเดนซ์เซสในฐานะภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น

ประการที่ 3 อกิการบริหารจัดการแบบพุทธธรรม แนวคิดอภิปกรบริหารจัดการของคณะคามิลเลียน ตั้งอยู่ บนความเชื่อทางเทววิทยาของคริสตศาสนาเกี่ยวกับเรื่อง พระเป็นเจ้า โลกนี้และโลกหน้า รวมถึงวิญญาณอมตะ (soul) ซึ่งแสดงออกมาเป็นจิตตารมณ์ในการบริหารจัดการ ผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียน

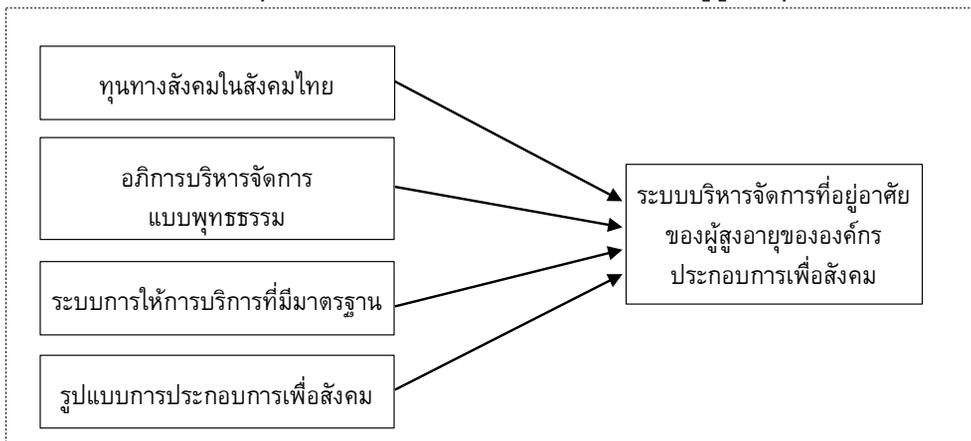
ประการที่ 4 ระบบการให้บริการที่มีมาตรฐาน ใน การบริหารจัดการบ้านพักผู้สูงอายุในรูปของการประกอบการ เพื่อสังคมที่มีหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไรเป็นตัวขับเคลื่อนหลักนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับสังคมไทยที่แต่ เดิมจะเป็นการดำเนินการโดยภาครัฐ เช่น บ้านพักคนชรา

เป็นหลัก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ในการจัดระบบการให้บริการ ซึ่งมีมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดขึ้นในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นกฎหมายลูกที่ออกตามพระราชบัญญัติ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (3) ในรูปของกฎกระทรวงมากำหนดมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุทั้งในด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการ⁹ เช่น บ้านพักผู้สูงอายุควรมีการปรับพื้นที่ให้เรียบเพื่อสะดวกต่อการเดินของผู้สูงอายุ มีระบบสัญญาณเตือนเพลิงไหม้ เป็นต้น

ประการที่ 5 รูปแบบการประกอบการเพื่อสังคม รูปแบบการประกอบการเพื่อสังคมที่น่าจะมีผลต่อระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในสังคมไทยนั้นจะต้องเป็นรูปแบบองค์กรการประกอบการเพื่อสังคมที่มุ่งการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงซึ่ง

ผู้สูงอายุจะต้องจ่ายค่าบริการให้แก่องค์กรดังกล่าว อย่างไรก็ตามก็ต้องการการประกอบการเพื่อสังคมสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรซึ่งมักจะประสบปัญหาการขาดแคลนทุน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและภาคธุรกิจในการสนับสนุนทางด้านเงิน โดยภาครัฐอาจใช้งบประมาณจากภาษีของประชาชน เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด กองทุนผู้สูงอายุสำนักส่งเสริมและพิทักษ์: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในขณะที่องค์กรภาคธุรกิจจะสนับสนุนเงินในรูปแบบของการบริจาค ซึ่งอาจถือเป็นส่วนหนึ่งของงานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (corporate social responsibility; CSR)

บริบทชุมชนไทยที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

รูปที่ 1 ตัวแบบระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่ ประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมไทย

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้พบว่าแนวคิดอภิการบริหารจัดการ (metagovernance) ที่ได้จากการศึกษาของคณะคามิลเลียน ได้ขยายองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมได้ ตัวอย่างเช่น แนวคิดอภิการบริหารจัดการที่มีอยู่เดิมจากการนำเสนอโดยปีเตอร์¹⁰ มีลักษณะของคุณค่าในเชิงที่เป็นอุปกรณ (instrumental value) มากกว่าจะเป็นคุณค่าสูงสุด (ultimate value) โดยให้ความสำคัญกับอภิการบริหารจัดการที่สำคัญ 5 มิติดังกล่าวคือการรักษาความสมดุลระหว่างการควบคุมและการให้อิสระแก่หน่วยงานย่อย มิติด้านการใช้วิธีการที่เน้นผลการ

ปฏิบัติงาน (performance management) มิติด้านการให้ความสำคัญกับการจัดการทางกลยุทธ์ที่เน้นการปรับปรุงการจัดการของระบบภาคีส่วนทั้งหมด มิติด้านการจัดการที่ มีการควบคุมจากหน่วยงานที่สูงกว่า และมิติด้านการควบคุมหน่วยงานระดับล่างโดยใช้เครื่องมือแบบอ่อน (soft instrument)

แต่จากการศึกษาของงานวิจัยนี้พบว่าคณะคามิลเลียน เน้นอภิการบริหารจัดการในระดับที่เรียกว่าโลกทัศน์ คือในการบริหารจัดการระบบผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียน จะตั้งอยู่บนความเชื่อที่เป็นฐานคิดที่สำคัญ 2 ประการคือ การมองผู้สูงอายุในฐานะมนุษย์ที่ถูกสร้างมา

ตามภาพลักษณ์ (image) ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าและ การมองผู้สูงอายุตามหลักการเคารพชีวิต

การมองผู้สูงอายุในฐานะมนุษย์ที่ถูกสร้างมาตามภาพลักษณ์ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเห็นว่าผู้สูงอายุก็มีบทบาทที่เหมาะสมในกระบวนการบรรลุวุฒิภาวะอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามเส้นทางมุ่งสู่ชีวิตนิรันดร นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังช่วยให้เราได้มองกิจการของมนุษย์ด้วยปัญญาที่กว้างไกลขึ้นเพราะความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในชีวิต ดังนั้นการเพิกเฉยต่อผู้สูงอายุก็คือ การปฏิเสธอดีต ซึ่งเป็นรากฐานที่มั่นคงของปัจจุบัน

การมองผู้สูงอายุตามหลักการเคารพชีวิตสร้างวิสัยทัศน์ของสังคมที่ประกอบด้วยมนุษย์วัยแตกต่างกัน วิสัยทัศน์เช่นนี้จะเกิดเป็นจริงขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสังคมนั้นอยู่บนพื้นฐานของการเคารพชีวิตในทุกช่วงวัย การที่ผู้สูงอายุสามารถมีคุณูปการต่อกระบวนการทำให้สังคมและวัฒนธรรมของเรามีความเป็นมนุษย์มากขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์ของพวกเขา นั้น มีคุณค่าเป็นพิเศษ เราจำเป็นต้องส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีคุณูปการนี้ โดยการส่งเสริมสิ่งที่ถือกันว่าเป็นพระพรพิเศษเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ นั่นคือ การไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน¹¹

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงอภิปรายการจัดการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย การวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าแนวคิดการบริหารจัดการของคณะคามิลเลียน ก็ยังไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยนัก เนื่องจากแนวคิดอภิปกรบริหารจัดการของคณะคามิลเลียน ตั้งอยู่บนความเชื่อทางเทววิทยาของคริสตศาสนาเกี่ยวกับเรื่องพระเป็นเจ้าของโลกนี้และโลกหน้า รวมถึงวิญญาณอมตะ (soul) ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมไทยเนื่องจากความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งสูงสุดทางศาสนาในสังคมไทยซึ่งตั้งอยู่บนความเชื่ออีกแบบหนึ่งที่เรียกว่าจิตวิญญาณ (spirituality) แนวคิดจิตวิญญาณของพุทธธรรมก็สามารถเป็นฐานคิดที่นำไปสู่ความเมตตากรุณา (compassion) ได้เช่นเดียวกับหลักเมตตาจิตของคณะคามิลเลียน ดังนั้นจึงควรนำหลักพรหมวิหารมาใช้เป็นจิตตารมณ์ในการบริหารจัดการผู้สูงอายุในสังคมไทย พรหมวิหารสี่ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ ที่สามารถใช้ดูแลผู้สูงอายุได้ดังนี้ คือ

เมตตา คือ ความเป็นมิตรมีไมตรีจิตต่อผู้สูงอายุ ในฐานะที่ผู้สูงอายุเป็นเพื่อนมนุษย์ร่วมเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน

กรุณา คือ การมีใจสงสาร ควรประยุกต์ใช้เมื่อผู้สูงอายุต้องประสบกับความเดือดร้อนหรือโรคร้ายไข้เจ็บมูทิตา คือ ความพลอยยินดี ควรประยุกต์ใช้เมื่อผู้สูงอายุอยู่ดีมีสุข และเจริญงอกงามทางอายุ วรณะสุชะ พละ

อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลางด้วยปัญญา ควรนำไปใช้ในกรณีที่ไม่สามารถช่วยผู้สูงอายุได้ หรือในกรณีที่ช่วยแล้วกับได้รับการตอบสนองในทางไม่พึงปรารถนา ดังนั้นจึงต้องรู้จักการรอคอยเวลา

กลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์คามิลเลียน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของการให้บริการในศูนย์อยู่ในระดับค่อนข้างมากในภาพรวม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับคณะคามิลเลียน เพื่อให้คณะสามารถทำงานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น คณะคามิลเลียนฯ ควรมีการปรับระบบบริหารจัดการใช้หลักคำสอนหลังคายานาวาติกันครั้งที่ 2 ไว้ 3 ประการด้วยกันคือ การปรับการทำงานของคณะให้มีลักษณะของความเป็นพื้นเมืองมากขึ้น (indigenization) เช่น บาทหลวงทำงานผู้สูงอายุเป็นคนไทย หลักที่สองคือ การปรับแนวคิดของคาทอลิกให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น (inculturation) เช่น การปรับเกี่ยวกับคำสอนจากปรัชญาของเพลโต (นักบุญออกัสติน) โดยใช้แนวคิดของพุทธธรรมมาอธิบายคำสอนมากขึ้น เช่น การใช้วิธีการบริหารจัดการเชื่อในวิญญาณเป็นอมตะมาเป็นเรื่องจิตวิญญาณของหลักธรรมพรหมวิหารสี่ เป็นต้น และหลักที่สาม การร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนคนไทย (incarnation) มากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับการประกอบกรเพื่อสังคมในการดูแลผู้สูงอายุให้มีการดำรงชีพอย่างยั่งยืนผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้รับบริการจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลตนเองค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นไปมากขึ้น ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาจไม่สามารถจัดหาได้อย่างครบครัน ควรมีการพัฒนาภาคในการช่วยประสานการประกอบการเพื่อสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุในสังคมไทยโดยเคลื่อนไหวอาจเป็นรูปแบบของสมาพันธ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐธรรมนูญเพื่อสนับสนุนให้รวมพลังระหว่างกลุ่มการประกอบการเพื่อสังคม ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560

มาตรา 42 ที่ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์การ ชุมชน หรือหมู่คณะอื่นการจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อการป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด”¹²

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องระบบบริหารจัดการที่อยู่อาศัยเพื่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในชุมชนที่เป็นมิตร: กรณีศึกษา คามิลเลียน โซเซียล เซ็นเตอร์ ในเขตชุมชนอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิณิรมล จันทบุรี เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้คือ ด้านเนื้อหา ควรศึกษาว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวควรมีภาคส่วนใดหรือกลุ่มใดในสังคมมีส่วนร่วมในการสมทบบ้างและในสัดส่วนเท่าไรที่เหมาะสม ด้านพื้นที่ในการวิจัย เพื่อขยายองค์ความรู้ในการทำงานของคณะคามิลเลียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดูแลผู้สูงอายุของคณะคามิลเลียนที่ดำเนินการอยู่ในเขตอาเซียนระหว่างประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม ด้านขอบเขตของเวลาในการวิจัย ควรมีการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุภายในประเทศไทย ที่เคยทำมาในอดีต เพื่อเป็นองค์ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานสำหรับใช้ในการบริหารจัดการสถานประกอบการที่เหมาะสมต่อสังคมไทยและด้านรูปแบบการวิจัยในภาพรวมระดับประเทศ ควรมีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสำรวจเกี่ยวกับการประกอบการผู้สูงอายุ

ผลประโยชน์ทับซ้อน: ไม่มี

แหล่งเงินทุนสนับสนุน: ไม่มี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ รศ. (รัฐศาสตร์) อาจารย์ ดร.จำลอง รศ. (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ) และอาจารย์ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ Dr. rer.pol. (ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม) ที่สนับสนุนและให้คำปรึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. The Secretariat of The House of Representatives. Reform agenda 30: system reform for aging soce-ity. Bangkok :

The Secretariat of The House of Representatives Publishing House ; 2015.

2. Daenggunlun C. The satisfscion of elders with the service of Elder Care Center in Maha Sarakham Province [Dissertation]. Maha Sarakham: Rajabhat Maha Sarakham University; 2010.
3. Kongmeung S. Stress and stress coping behavior of Thammapakorn Aging Home Officers, Chiang Mai Province [Dissertation]. Chiang Mai : Chiang Mai University; 2002.
4. Tatakorn W. Utilization of outdoor space in elderly housing project : a case study of Bangkhae Home for the Aged, Bangkok Metropolis [Dissertation]. Bangkok: Chulalongkorn University; 2004.
5. St. Camillus Foundation of Thailand. Camillian Home for the Aged [Internet]. 2017 [cited 2019 May 9]. Available form: <https://www.camillianthailand.org/about-organization.html?id=4>
6. Camillian Social Centre Chanthaburi. Camillian Social Centre Chanthaburi annual report. Chanthaburi: Camillian Social Centre Chanthaburi; 2018.
7. Faculty of Social Development , The Development Association; National Institute of Develop-ment Administration. People's satisfaction with the service system and process of Bangkok Me-tropolis: case study of the district office Bangkok. Bangkok: National Institute of Development Administration; 1995.
8. Samukkhethum S. Good governance and corporate social responsibility. Bangkok: National Institute of Development Administration; 2018.
9. Ministerial Regulation: set standards place, safety and service in health establishments, elderly care business or people with dependency; 2020. Royal Thai Government Gazette 2020;137(61n): 10-4.
10. Peters BG. Meta-governance and public Management”, In: Osborne SP; editor. The new public governance?: emerging perspectives on the theory and practice of public governance. London : Routledge; 2010. p 36-51.
11. Camillians. Serving with love of Camillians. Bangkok: B.T.A Best Supply;n.d.
12. King Prajadhipok’s Institute. Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)). Bangkok: Cabinet and Royal Gazette Publishing Office; 2017.